

EUROPEAN UNION

**EU
MISSIONS**

ADAPTATION TO CLIMATE CHANGE

**Doe-het-zelf-handleiding
over het betrekken van
belanghebbenden en burgers
bij klimaatadaptatie, inclusief
instrumenten, goede praktijken
en ervaringen**

INHOUD

BELANGHEBBENDEN EN BURGERS BETREKKEN BIJ KLIMAATADAPTATIE	4
STAP 1: DE BASIS LEGGEN VOOR ADAPTATIE	8
STAPPEN 2, 3 EN 4: KLIMAATRISICO'S EN KWETSBAARHEDEN BEOORDELEN EN AANPASSINGSOPTIES IDENTIFICEREN, BEOORDELEN EN SELECTEREN...	18
STAP 5: BELEID EN ACTIES VOOR AANPASSING IMPLEMENTEREN.....	24
STAP 6: MONITOREN, EVALUEREN EN LEREN	30

Auteurs: Marianne Wehbe¹, Gloria Salmoral¹,
Manuel Bea¹, Elena López-Gunn¹, Richard J. Smithers².

¹ Icatalist, ² Ricardo

E-mail: info@mip4adapt.eu

Manuscript bijgewerkt in maart

Gelieve dit document te citeren als Wehbe, M., Salmoral, G., López-Gunn, E., M. & Smithers, R.J. 2024. DIY Manual on engaging stakeholders and citizens in climate adaptation, including tools, good practices, and experiences. Maart 2025. EU-missie voor aanpassing aan klimaatverandering. Europese Unie, Brussel.

Disclaimer

Dit document geeft uitsluitend de visie van de auteurs weer en de Europese Commissie is niet verantwoordelijk voor welk gebruik dan ook van de informatie die het bevat. Erkenning van eerder gepubliceerd materiaal en van het werk van anderen is gedaan door middel van passende citaten, aanhalingstekens of beide. Hergebruik is toegestaan op voorwaarde dat de bron wordt vermeld en de oorspronkelijke betekenis of boodschap van het document niet wordt vervormd.

De Europese Commissie is niet aansprakelijk voor de gevolgen van hergebruik. Het beleid inzake hergebruik van documenten van de Europese Commissie wordt uitgevoerd door Besluit 2011/833/EU van de Commissie van 12 december 2011 inzake het hergebruik van documenten van de Commissie (PB L 330 van 14.12.2011, blz. 39).

Alle beelden © Europese Unie, tenzij anders vermeld.

© Europese Unie, 2025

BELANGHEBBENDEN EN BURGERS BETREKKEN BIJ KLIMAATADAPTATIE

Het betrekken van belanghebbenden en burgers bij klimaatadaptatieplannen, vergroot de relevantie, effectiviteit en geloofwaardigheid ervan, schept vertrouwen en ondersteunt een collectief mandaat voor het uitvoeren van aanpassingsmaatregelen. Dit gebeurt door de intergratie van lokale inzichten en zorgen, door top-down benaderingen aan te vullen, gedeeld eigenaarschap te bevorderen en gemeenschappelijke doelen te verduidelijken.

Deze doe-het-zelf-handleiding voor regionale en lokale overheden is ontwikkeld door het EU Mission Implementation Platform for Adaptation to Climate Change (MIP4Adapt) en legt de nadruk op vier belangrijke acties om belanghebbenden en burgers te betrekken klimaatadaptatie:

- **Communiceren:** duidelijke en toegankelijke informatie verstrekken
- Belanghebbenden en gemeenschappen **betrekken**
- Belanghebbenden en burgers **met elkaar verbinden** om samenwerking en
- Collectieve en individuele actie **mogelijk maken**.

Figuur 1. Stappen van de Regional Adaptation Support Tool (RAST). Bron: Missie Portaal.

De handleiding biedt praktische manieren om belanghebbenden en burgers te betrekken en hun actieve deelname aan alle onderdelen van de klimaatadaptatieplanning en -actie te bevorderen. Het leidt u door relevante participatieve activiteiten en belicht instrumenten, goede praktijken en voorbeelden voor het betrekken van belanghebbenden en burgers bij alle stappen van de klimaatadaptatieplanningscyclus, zoals geschetst in de [Regional Adaptation Support Tool \(RAST\)](#) (Figuur 1).

Algemene participatieactiviteiten (zoals workshops, focusgroepen en burgervergaderingen) en bijbehorende instrumenten om belanghebbenden en burgers te betrekken, kunnen in verschillende contexten worden gebruikt, niet alleen voor klimaatadaptatieplanning en -actie, om een solide basis voor betrokkenheid te bieden. Je kunt deze participatieve activiteiten en instrumenten gebruiken om verschillende perspectieven te verzamelen, zorgen te begrijpen, dialoog en actieve participatie te bevorderen en consensus te bereiken. Hoewel niet altijd alle standpunten aan bod komen, kunnen deze initiatieven effectief zijn en een basis vormen voor het ontwikkelen en implementeren van meer innovatieve participatieve activiteiten en bijbehorende instrumenten voor het betrekken van belanghebbenden en burgers.

WAT IS ER NIEUW...

De oorspronkelijke **doe-het-zelf-handleiding voor betrokkenheid van belanghebbenden** en burgers bij klimaatadaptatie beschrijft de algemene participatieactiviteiten en bijbehorende instrumenten. In deze bijgewerkte versie is de feedback van gebruikers van de eerste editie verwerkt en zijn nieuwe instrumenten en richtlijnen geïntroduceerd om het praktische gebruik te verbeteren. We hebben de benaderingen voor het betrekken van verschillende soorten belanghebbenden verfijnd, waaronder belanghebbenden uit de particuliere en sociale sector, zodat ze breder toepasbaar zijn. We hebben ook thematische flyers gemaakt die gericht zijn op participatieve activiteiten en aanverwante instrumenten om hun besluitvorming tijdens de hele aanpassingsplancycclus te vergemakkelijken. Deze flyers gaan over:

- **Creatieve betrokkenheid** om creativiteit in te zetten voor klimaatadaptatie die veerkracht bevordert. Creatieve participatieve activiteiten en bijbehorende instrumenten kunnen helpen om een breder scala aan perspectieven vast te leggen door mensen de kans te geven zich vrij te voelen om zich te uiten en bij te dragen op diverse, artistieke en originele manieren. Creatieve betrokkenheid bevordert emotionele banden, kennisdeling, gemeenschapsvorming, inspirerende acties en beïnvloeding van klimaatbeleid.

- **De particuliere sector betrekken**, met name bij het identificeren en uitvoeren van acties en innovatieve oplossingen voor aanpassing aan de klimaatverandering. De privésector beschikt over de middelen, de expertise en het innovatievermogen om aanzienlijk bij te dragen tot klimaatactie. Door bedrijven te betrekken bij het ontwikkelen en implementeren van klimaatstrategieën, kun je hun potentieel benutten voor het bevorderen van duurzame praktijken die klimaatadaptatie ondersteunen. Samenwerking tussen de publieke en private sector kan leiden tot de ontwikkeling van effectieve, innovatieve oplossingen voor de kwetsbaarheden en risico's van het klimaat, waardoor de aanpassing vanuit ecologisch, sociaal en economisch oogpunt wordt verbeterd.
- **Kwetsbare groepen ondersteunen** om ervoor te zorgen dat klimaatmaatregelen inclusief zijn. Degenen die het meest door klimaatverandering worden getroffen, hebben vaak gerichte interventies nodig om zich aan de veranderende omstandigheden aan te passen en hun veerkracht op te bouwen. Initiatieven kunnen zich richten op toegang tot middelen, wederzijds leren en de ondersteuning van kwetsbare groepen zodat zij kunnen deelnemen aan de planning en uitvoering van klimaatadaptaties. Om deze gemeenschappen mondiger te maken, moeten ze actief worden betrokken bij het identificeren en prioriteren van hun unieke kwetsbaarheden alsook hun tekort aan capaciteit bij de aanpassing aan klimaatgerelateerde gevaren. Het houdt in dat groepsleden klimaatadaptatieacties identificeren, prioriteren en implementeren die aan hun behoeften tegemoetkomen.

Door te **kiezen voor een maatschappijbrede aanpak** en alle soorten belanghebbenden en burgers actief te betrekken, kun je ervoor zorgen dat niemand achterblijft, sociale rechtvaardigheid bevorderen en de doeltreffendheid van klimaatadaptatie verbeteren om kwetsbaarheden en risico's te verminderen en de veerkracht te vergroten.

Om de handleiding effectief te kunnen gebruiken, begint u met stap 1 van de RAST, die cruciaal is voor het ontwikkelen van uw betrokkenheid en communicatiestrategie. Deze fundamentele stap helpt je om belanghebbenden en burgers te betrekken bij het hele proces van klimaatadaptatieplanning.

Blader door de handleiding op basis van uw specifieke behoeften. Gebruik de handleiding als een flexibele, uitgebreide bron en selecteer de onderdelen die het beste aansluiten bij uw doelstellingen. Elk deel komt overeen met een andere stap van de planningscycclus en kan onafhankelijk worden geopend.

Hier lees je hoe je het meeste uit elke sectie haalt:

- Thematische folders: Begin met deze voor een snel overzicht van voorbeelden van instrumenten.
- RAST-stappentabellen: Gebruik deze tabellen voor gedetailleerde beschrijvingen van instrumenten.

In de handleiding vind je directe links voor meer informatie over elk instrument, met voorbeelden van toepassingen en best practices. Alle instrument uit de vorige versie zijn opgenomen, met extra instrumenten voor het betrekken van verschillende soorten belanghebbenden.

De handleiding volgt de RAST en presenteert specifieke participatieve activiteiten en bijbehorende instrumenten, goede praktijken en ervaringen met betrekking tot het betrekken van belanghebbenden en burgers bij elke stap van de klimaatadaptatieplancycclus.

De keuze van participatieve activiteiten en bijbehorende instrumenten om belanghebbenden en burgers te betrekken bij de planning en maatregelen voor klimaatadaptatie hangt af van de doelstellingen van elke stap en van uw algemene doelen. Deze kunnen bestaan uit het uitwisselen van informatie, het uitvoeren van gezamenlijke analyses, het bevorderen van wederzijds leren, het mogelijk maken van collectieve besluitvorming en het betrekken van specifieke belanghebbenden. Afhankelijk van uw interne kennis en vaardigheden kan het de moeite waard zijn om een consultant in te schakelen om u te ondersteunen bij het effectief betrekken van burgers en belanghebbenden uit de publieke, private en sociale sector en bij het inzetten van participatieve activiteiten en bijbehorende instrumenten.

Merk op dat het belangrijk is om stap 1 te lezen. Die gaat over het ontwikkelen van een betrokkenheid- en communicatiestrategie, ongeacht hoe ver je al gevorderd bent in je adaptatiecycclus. Je kunt je betrokkenheid en communicatiestrategie verfijnen en aanpassen naarmate je verder komt in de stappen van de klimaatadaptatieplancycclus.

STAP 1: DE BASIS LEGGEN VOOR ADAPTATIE

Hoe deze sectie te lezen:

Begin met het bekijken van uw doelstellingen voor het betrekken van belanghebbenden en burgers in stap 1 van de RAST om te begrijpen waarom u dit doet. In dit hoofdstuk wordt het belang van vroegtijdige betrokkenheid van belanghebbenden en burgers uitgelegd. Bekijk de praktische voorbeelden voor het ontwikkelen van een betrokkenheid- en communicatiestrategie. Dit legt de basis voor effectievere risicobeoordelingen en beleidsontwikkeling in latere stappen.

Doelstellingen van deze sectie:

- Geeft een overzicht van de eerste stap van de RAST: de basis leggen voor de klimaatadaptatiecyclus.
- Richt zich op het vroegtijdig betrekken van belanghebbenden uit de publieke, private en derde sector en burgers bij het proces.
- Benadrukt het belang van participatieve activiteiten om samenwerking te bevorderen.
- Biedt praktische voorbeelden voor het ontwikkelen van een betrokkenheidstrategie die zorgt voor inclusieve en effectieve aanpassingsplannen.

Om te beginnen kun je belanghebbenden in kaart brengen en een netwerkanalyse uitvoeren. De **RESIN gids** stelt bijvoorbeeld voor:

- Identificeren van belanghebbenden uit de publieke, private en derde sector door middel van het in kaart brengen van belanghebbenden
- Het indelen van belanghebbenden in categorieën met behulp van een **invloeds-belangenmatrix** om hun mate van macht en betrokkenheid bij klimaatadaptatie-inspanningen te beoordelen en onderscheid te maken tussen:
 - Sleutelfiguren (grote invloed, groot belang): Cruciale belanghebbenden die actief betrokken moeten worden bij de besluitvorming
 - Belangrijke verdedigers (veel invloed, weinig interesse): Machtige maar minder betrokken actoren die tevreden moeten worden gehouden om weerstand te voorkomen
 - Sterke supporters (Lage invloed, Hoog belang): Betrokken belanghebbenden die, ondanks het ontbreken van beslissingsbevoegdheid, steun kunnen brengen
 - Andere actoren (Weinig invloed, weinig interesse): Aanvankelijk minder relevant, maar moet worden gecontroleerd op mogelijke verschuivingen in invloed of belang
- Relaties tussen belanghebbenden analyseren (zie **inleidende richtlijnen voor sociale netwerkanalyse**).

Je kunt ook een RACI-matrix gebruiken om te verduidelijken wie:

- **Verantwoordelijk is**, d.w.z. degenen die sectoren, systemen of activa beheren in het adaptatieplanningsproces
- **Aanspreekbaar is**, d.w.z. degenen die belangrijke beslissingen nemen en toezicht houden op het proces
- **Geraadpleegd moet worden**, d.w.z. inclusief deskundigen en adviseurs die kritische input kunnen leveren
- **Informatie moet ontvangen**, d.w.z. inclusief degenen die beïnvloed worden door klimaatverandering en degenen die baat kunnen hebben bij aanpassingsmaatregelen.

Samen kunnen de invloed-belangenmatrix en de RACI-matrix helpen bij het ontwikkelen van een inclusieve, goed gecoördineerde betrokkenheids- en communicatiestrategie die vaststelt wie je bij elke stap van het aanpassingsproces moet betrekken en op welke manier.

Effectieve **communicatie** en betrokkenheid moeten ervoor zorgen dat de belangrijkste boodschappen duidelijk worden overgebracht aan de doelgroepen via de meest geschikte middelen, waaronder participatieve activiteiten. Boodschappen moeten worden afgestemd op de kenmerken, prioriteiten en zorgen van het publiek, of het nu gaat om beleidsmakers, mensen uit de praktijk, experts of het grote publiek. Het gebruik van duidelijke, relevante en boeiende inhoud, boeiende verhalen, toegankelijk taalgebruik en visuele elementen helpt om begrip, samenwerking, betrokkenheid en steun voor aanpassingsmaatregelen te bevorderen.

Als u een grote regionale of lokale overheid bent met de nodige capaciteit en middelen, kunt u overwegen om een **praktijkgemeenschap** te ontwikkelen (zie **het Community of Practice Playbook**) met relevante belanghebbenden uit de hele publieke, private en derde sector en/of een burgerassemblee die betrokken wordt bij alle volgende stappen (zie tabel 1). Het is echter de moeite waard om er zeker van te zijn dat u een praktijkgemeenschap of burgervergadering op de lange termijn in stand kunt houden voordat u zich vastlegt op de oprichting ervan.

Tabel 1 geeft beknopte informatie over een breed scala aan participatieve activiteiten, bijbehorende instrumenten en goede praktijken, die u nuttig kunt vinden.

Om verder te bouwen aan de gedeelde capaciteit en wederzijds leren van regionale en lokale overheden rond het betrekken van belanghebbenden en burgers bij klimaatadaptatie, kunt u van de gelegenheid gebruik maken om uw inspanningen onder de aandacht te brengen door **Adaptatieverhalen** te leveren voor het **Missieportaal** en door bij te dragen aan de **Community of Practice van EU-aanpassingsmissie**. De Community organiseert seminars en maakt samenwerking mogelijk tussen iedereen die bijdraagt aan de uitvoering van de missie in heel Europa. Daarnaast kan het ook nuttig zijn om lid te worden van de **Community of Practice van het Competence Centre on Participatory and Deliberative Democracy (CC-DEMOS)**, die mogelijkheden biedt om ervaringen uit te wisselen, participatieprocessen te verbeteren en de betrokkenheid van belanghebbenden bij het aanpassingsbeleid te versterken. Dit initiatief wordt geleid door het Gemeenschappelijk Centrum voor Onderzoek van de Europese Commissie en biedt training, onderzoekssamenwerking en een platform voor het delen van beste praktijken op het gebied van participatieve en overlegdemocratie.

Tabel 1. Aanbevolen participatieve activiteiten om belanghebbenden en burgers te betrekken bij stap 1: De weg voorbereiden voor aanpassing.

Participatieve activiteit	Doelgroep	Waarom deze activiteit gebruiken in stap 1?	Overwegingen	Voorbeelden van nuttige instrumenten en goede praktijken en ervaringen
Stakeholders in kaart brengen en analyseren	Belanghebbenden	Gezamenlijke analyse voor het identificeren en categoriseren van belanghebbenden. Essentieel voor het opbouwen van materiaal, politieke steun, het opzetten van bestuursstructuren en het identificeren en analyseren van belanghebbenden en rollen.	Nauwkeurige identificatie en betrokkenheid Potentiële subjectiviteit in categorisatie	Handige instrumenten RESIN -methodologie en richtlijnen voor het in kaart brengen van belanghebbenden; het categoriseren en prioriteren van belanghebbenden met behulp van sociale netwerkanalyse ; het toewijzen van rollen en verantwoordelijkheden met behulp van de RACI-matrix . Goede praktijken en ervaringen Netwerk van belanghebbenden in de provincie Rogaland ; hoe het innovatie-ecosysteem te betrekken met een innovatieve aanpak in de regio Blekinge ; een stappenplan van de belangrijkste belanghebbenden in de regio Andalusië .
Praktijkgemeenschappen	Belanghebbenden; burgers	Betrek en overleg met betrekking tot beslissingen in de planningscyclus voor klimaatadaptatie. Helpt wederzijds begrip te kweken, de feitenbank op te bouwen en bestuursstructuren op te zetten door van elkaar te leren en samen te werken.	Duurzame betrokkenheidstrategie nodig	Handige instrumenten EU-JRC's Community of Practice Playbook ; Specifiek artikel over praktijkgemeenschappen en klimaatverandering . Goede praktijken en ervaringen Regionale COP in Centre-Val de Loire om milieuambities om te zetten in concrete acties; EU- project Digital Water City met een praktijkgemeenschap die zich richt op het aanpakken van uitdagingen op het gebied van klimaatverandering voor de watersector en nieuwe.
Klimaatassembleage	Burgers	Zorgen voor succesvolle deelname. Cruciaal voor het creëren van een veilige ruimte voor debat en overleg, politieke steun, eigenaarschap van kwesties en bewustmaking van aanpassingsplannen.	Hoge organisatorische en logistieke eisen	Handige instrumenten Toolkit voor Klimaatassembleage en Living Lab van het EU-project CLIMAS ; bronnen over Klimaatassembleage in KNOCA (Kennisnetwerk over Klimaatassembleages). Goede praktijken en ervaringen Inspirerende ervaringen in Westminster , Schotland , Krakau , Catalonië , Milaan , Cambridge en Zagreb .
Verhalen vertellen	Burgers	Klimaat effecten communiceren via verhalen. Effectief voor het communiceren van aanpassing, bewustmaking en wederzijds leren.	Effectiviteit hangt af van de kwaliteit van het verhaal	Handige instrumenten ParCos project ; Klimaatkaart van Ambrogio en Gaia . Goede praktijken en ervaringen Ervaring met verhalen vertellen in Nantes Metropole ; Klimaatverhaaltool van de regio Auvergne-Rhône-Alpes Énergie Environnement (AURA-EE).
Klimaatwandeling	Burgers	Burgers betrekken via interactieve ervaringen. Het vergemakkelijkt op een boeiende manier de bewustwording en het wederzijds leren op het gebied van adaptatie.	Afhankelijk van het weer, mogelijk niet geschikt voor alle doelgroepen	Handige instrumenten Klimaatwandeling van het Klimaatpact; Klimaatwandeling en Wanderers of Changing Worlds project . Goede praktijken en ervaringen De klimaatwandeling in de stad Graz .
Klimaatfestival	Burgers	Informatie-uitwisseling en wederzijds leren door burgers te betrekken bij kunstevenementen, shows en interactieve tentoonstellingen. Nuttig voor het verhogen van het bewustzijn, politieke steun en het betrekken van een breed en groot publiek.	Hoge organisatorische inspanning	Goede praktijken en ervaringen Klimaatfestivals in Galway en Edinburgh ; klimaatdiensten- en innovatiefestival Climateeurope2 festival in Venetië ; Climax Festival in Bordeaux .
Weerbaarheidstraining voor bedrijven	Belanghebbenden	Programma's of activiteiten die de capaciteit van bedrijven opbouwen om kwetsbaarheden te beoordelen en aanpassingsstrategieën te ontwikkelen.	Empowerment met kennis en instrumenten. Vereist aanhoudende betrokkenheid en middelen.	Goede praktijken en ervaringen Schotland met workshops voor kleine bedrijven die getroffen zijn door kusterosie .

BELANGRIJKE AANDACHTSPUNTEN BIJ HET ONTWIKKELEN VAN JE BETROKKENHEID- EN COMMUNICATIESTRATEGIE

BEPAAAL JE DOELEN EN MAATSTAVEN VOOR SUCCES

- Identificeer uw specifieke doelen voor het betrekken van en communiceren met belanghebbenden en burgers, zoals van toepassing op elke stap van de RAST
- Bepaal hoe je het succes van betrokkenheid- en communicatieactiviteiten gaat meten.

STEL VAST WIE BETROKKEN MOET WORDEN EN BIJ WELKE STAPPEN

- Gebruik een invloeds- en belangenmatrix en een RACI-matrix om de belangrijkste belanghebbenden en burgers te identificeren met wie je in contact moet treden of met wie je moet communiceren. Dit zal helpen om politieke betrokkenheid op de lange termijn te garanderen en een effectieve governance van je aanpassingsplannen en de implementatie ervan tot stand te brengen. Het garandeert ook de relevantie, geloofwaardigheid en legitimiteit van je plan. Bovendien helpt het bij het identificeren van degenen wier begrip en steun essentieel zijn voor een succesvolle implementatie.
- Sommige belanghebbenden en burgers zullen relevant zijn voor alle stappen van het adaptatieplanningsproces, terwijl andere alleen relevant zullen zijn voor specifieke stappen. Het is aan te raden om bij elke stap te bekijken welke belanghebbenden betrokken moeten worden. In stappen 2, 3 en 4 zijn dat degenen die een inbreng moeten hebben vanwege hun verantwoordelijkheden, aansprakelijkheid of deskundigheid met betrekking tot de sectoren die aan bod zullen komen in uw beoordelingen van de kwetsbaarheden, risico's en aanpassingsopties. In stap 5, bij het ontwikkelen van uitvoeringsplannen, zijn dat onder andere organisaties en personen die een bijdrage moeten leveren als potentiële uitvoerende partners of financiers.

BEVORDER DUURZAME BETROKKENHEID

- Identificeer geschikte participatieactiviteiten en bijbehorende instrumenten om belanghebbenden uit de publieke en private sector en burgers te betrekken door een stappenplan van participatieactiviteiten voor elke stap van de RAST te ontwikkelen (zie figuur 2)
- Verduidelijk de voordelen van betrokkenheid voor uw regionale of lokale overheid, belanghebbenden en burgers, inclusief het managen van verwachtingen en het opbouwen van een gemeenschapsgevoel.
- Schets de benodigde middelen en de verwachte duur van elke participatieactiviteit. Houd er rekening mee dat de duur van het participatieproces na verloop van tijd kan veranderen.

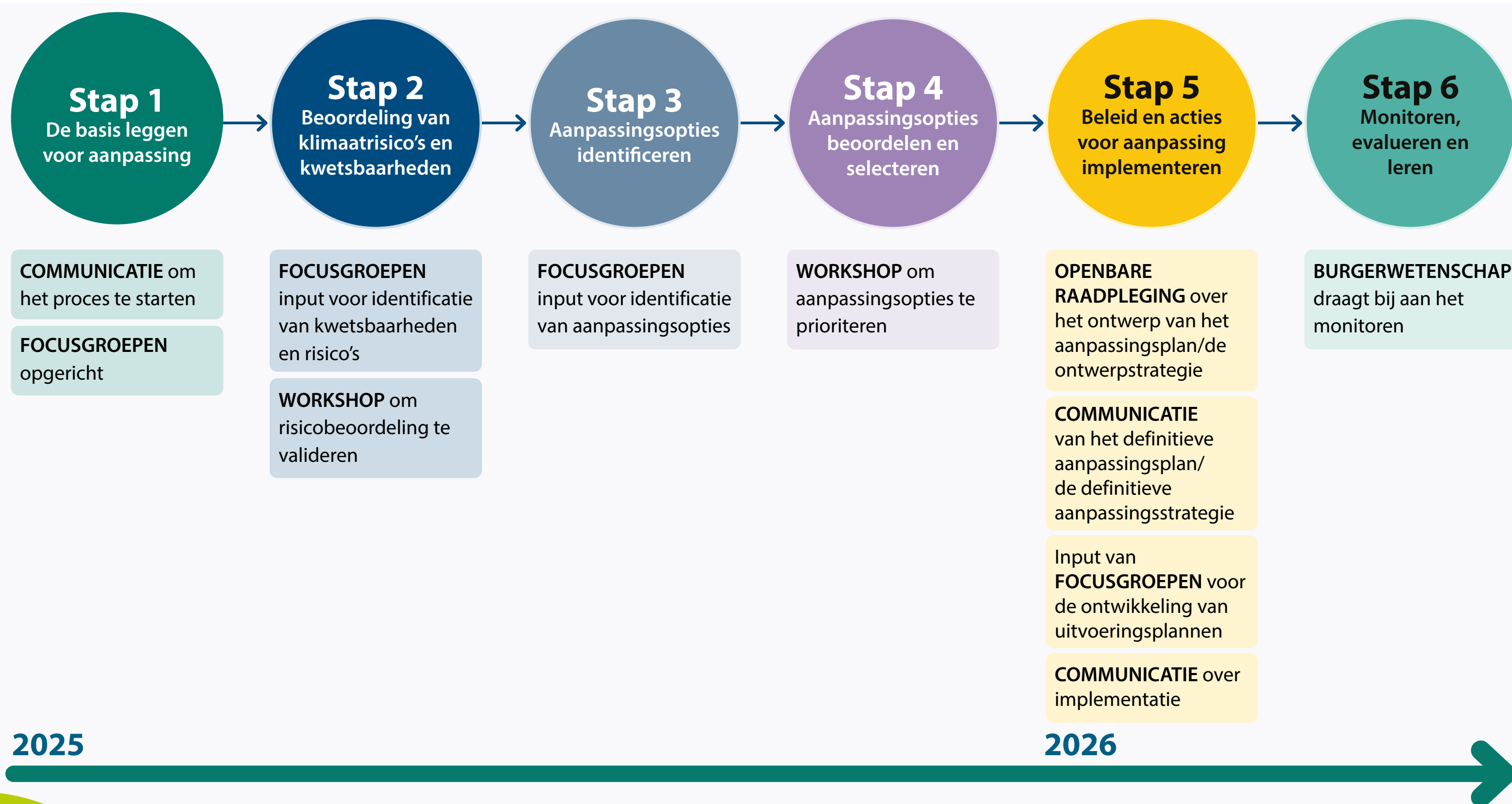
ZORG VOOR EFFECTIEVE COMMUNICATIE

- Identificeer de belangrijkste boodschappen, doelgroepen en geschikte communicatiekanalen bij elke stap van de RAST.
- Stem communicatie af op de prioriteiten, zorgen en motivaties van belanghebbenden.
- Gebruik duidelijke, aantrekkelijke en visueel aantrekkelijke formats om het begrip en de deelname te vergroten.

Stakeholdersvergadering van de gemeenteraad voor klimaatactie van Torres Vedras (CMAC), maart 2024

Figuur 2. Voorbeeld van een engagement- en communicatiestrategie met een gedetailleerde beschrijving van de participatieve activiteiten in verschillende RAST-stappen

STAPPEN 2, 3 EN 4: KLIMAATRISICO'S EN KWETSBAARHEDEN BEOORDELEN EN AANPASSINGSOPTIES IDENTIFICEREN, BEOORDELEN EN SELECTEREN

Hoe deze sectie te lezen:

Begin met het doornemen van de doelstellingen om de focus van dit hoofdstuk te begrijpen. In dit hoofdstuk wordt uitgelegd hoe belanghebbenden en burgers betrokken kunnen worden bij stap 2, 3 en 4 van de RAST voor input en validatie van uw beoordelingen van klimaatrisico's en adaptatieopties. Er worden specifieke participatieactiviteiten en gerelateerde instrumenten gepresenteerd die men kan gebruiken om belanghebbenden en burgers te bereiken, met elkaar in contact te brengen en te betrekken.

Doelstellingen van deze sectie:

- Legt uit hoe men belanghebbenden en burgers kan raadplegen tijdens stap 2, 3 en 4 van de RAST.
- Belicht participatieve activiteiten en gerelateerde instrumenten voor het betrekken van belanghebbenden en burgers, inclusief voorbeelden van best practices
- Benadrukt de noodzaak om verwachtingen te managen om de besluitvorming te ondersteunen en consensus op te bouwen tijdens deze stappen naar kwetsbare groepen.

STAPPEN 2, 3 EN 4:

KLIMAATRISICO'S EN KWETSBAARHEDEN BEOORDELEN EN AANPASSINGSOPTIES IDENTIFICEREN, BEOORDELEN EN SELECTEREN

FOCUSGROEPEN EN WORKSHOPS

Focusgroepen bieden de mogelijkheid om input en validatie te krijgen over afzonderlijke sectoren of thema's, met name van degenen die verantwoordelijk zijn, verantwoording moeten afleggen of specifieke expertise hebben uit de publieke, private en sociale sector. Als men vervolgens al deze afzonderlijke focusgroepen in workshops samenbrengt, kan dat mogelijkheden bieden om synergieën en compromissen tussen sectoren en thema's te identificeren en op te lossen. Dit omvat ook het aanpakken van indirecte effecten, overloopeffecten en mogelijke aanpassingen met ongewenste effecten.

Voor kennisuitwisseling, sociaal leren en co-creatie van nieuwe ideeën worden workshopformats zoals **World Café**, **Fish Bowl**, rollenspeloefeningen en **Pro Action Café** aanbevolen. Deze methoden creëren open en interactieve ruimtes voor dialoog en helpen om verschillende perspectieven en gedeeld begrip te genereren.

BURGERONDERZOEKEN

Je kunt enquêtes ontwikkelen om burgers te raadplegen over hun percepties, zorgen en motivaties met betrekking tot de kwetsbaarheid voor klimaatverandering, risico's en aanpassingsopties. Voorbeelden hiervan zijn de **enquête over klimaatverandering in Valladolid - ES**, de **enquête in het kader van het KNOWING EU-project over omgaan met klimaatverandering** en de **enquête onder burgers in het kader van het IMPETUS-project in zeven bioklimatologische regio's in Europa**. Inzicht in collectieve percepties, zorgen en motivaties is cruciaal voor het succesvol ontwikkelen en implementeren van uw klimaatadaptatiestrategie of -plan. Het kan je waardevolle inzichten verschaffen in mogelijke barrières voor aanpassingsmaatregelen en je helpen om je klimaatadaptatiestrategie of -plan af te stemmen op de behoeften en verwachtingen van burgers, waardoor de relevantie en hun waardering toeneemt.

PROEFTUINEN

Een proeftuin is een levensechte testomgeving waar oplossingen gezamenlijk worden gecreëerd, getest en verfijnd. Het kan een gezamenlijke beoordeling van klimaatrisico's en aanpassingsopties mogelijk maken met diegenen die risico lopen en/of baat kunnen hebben bij de voorgestelde oplossingen.

Een goed voorbeeld is het EU-project **FEAST**, dat gebruik maakt van gebruikersgerichte experimentele omgevingen om kwetsbare groepen te betrekken en hun inzichten te verwerven om economische en geografische belemmeringen voor de invoering van duurzame voeding aan te pakken. Er zijn ook andere projecten die **klimaatangst** omzetten in empowerment, zoals de **CALM-EY** en **EMBRACE** in Litouwen, Italië en Griekenland, die emotionele reacties op klimaatverandering aanpakken en proberen wederzijds leren en veerkracht te bevorderen. Deze proeftuinen zetten angst om in proactieve betrokkenheid en zorgen ervoor dat er rekening wordt gehouden met emotioneel welzijn bij het beoordelen van de belangrijkste risico's en kwetsbaarheden, het vaststellen van aanpassingsprioriteiten en -doelstellingen en het selecteren van geschikte aanpassingsopties door middel van deskundige begeleiding en empowerment van de gemeenschap.

PARTICIPATIEVE INSTRUMENTEN

Er zijn talloze beproefde participatieve instrumenten (zoals de **MSP-gids**) die gebruikt kunnen worden door focusgroepen of workshops met belanghebbenden om input te vergemakkelijken en stappen 2, 4 en 4 vooruit te helpen. Instrumenten zoals **visioning**, **Pentagonaal Probleem**, **participatief in kaart brengen**, **studiekringen** en cognitief in kaart brengen kunnen nuttig zijn bij het zoeken naar een gemeenschappelijke basis. Naast deze participatieve instrumenten bieden andere gestructureerde vormen, zoals collaboratieve innovatielabs, een speciale omgeving voor de belangrijkste belanghebbenden (waaronder maatschappelijke organisaties, onderzoekers, beleidsmakers en bedrijven) om samen oplossingen te ontwikkelen en prototypes te maken. Deze labs faciliteren creatieve probleemoplossing door het stimuleren van interdisciplinaire samenwerking en iteratieve experimenten. Andere opties zijn hackathons; intensieve, tijdsgebonden evenementen waar diverse teams snel innovatieve oplossingen voor specifieke uitdagingen ontwerpen en testen. Ze brengen technische experts, en besluitvormers en mensen uit de praktijk samen en kunnen ideeën genereren en de ontwikkeling van praktische aanpassingsstrategieën versnellen.

Er zijn ook instrumenten waarmee men verwachtingen over rollen en ambities kan managen, diverse perspectieven in de besluitvorming kan integreren en een consensus kan opbouwen om actie te ondernemen bij het prioriteren en selecteren van aanpassingsopties, waaronder **participatieve multicriteria-analyse**, **open forums** en **round-robin**. De participatieve multicriteria-analyse stelt belanghebbenden in staat om actief betrokken te zijn bij het definiëren van evaluatiecriteria, het toekennen van relatief belang aan deze criteria en het toekennen van een score aan verschillende aanpassingsopties. Door middel van workshops, discussies en interactieve oefeningen kunnen belanghebbenden, waaronder beleidsmakers, lokale gemeenschappen, bedrijven en onderzoekers, hun prioriteiten kenbaar maken en tot een gezamenlijk inzicht komen in de meest effectieve en haalbare aanpassingsstrategieën. Dit participatieve instrument is essentieel voor stap 4 en zorgt ervoor dat beslissingen meerdere perspectieven weerspiegelen, de legitimiteit vergroten en de lokale betrokkenheid bij de geselecteerde acties vergroten.

Tabel 2 toont andere participatieve activiteiten. Je keuze van participatieve activiteiten zal afhangen van je doel om belanghebbenden en burgers te betrekken en met hen te communiceren in stappen 2, 3 en 4.

Inauguratievergadering van de gemeenteraad van Setúbal voor milieu (CME), september 2024

STAPPEN 2, 3 EN 4:

KLIMAATRISICO'S EN KWETSBAARHEDEN BEOORDELEN EN AANPASSINGSOPTIES IDENTIFICEREN, BEOORDELEN EN SELECTEREN

23

Tabel 2. Aanbevolen participatieve activiteiten om belanghebbenden en burgers te betrekken bij stappen 2, 3 en 4: Beoordeling van klimaatrisico's en kwetsbaarheden, en identificatie, beoordeling en selectie van aanpassingsopties

Participatieve activiteit	Doelgroep	Waarom deze activiteit gebruiken in stappen 2, 3 en 4?	Overwegingen	Voorbeelden van nuttige instrumenten en goede praktijken en ervaringen
Participatieve workshop	Belanghebbenden; burgers	Het identificeren van klimaatrisico's en kwetsbaarheden (stap 2), het verkennen van aanpassingsopties (stap 3) en het evalueren/selecteren van maatregelen (stap 4) door het bevorderen van wederzijds leren, actief luisteren en specifieke betrokkenheidstools en facilitatietechnieken.	Uitdagingen op het gebied van coördinatie en facilitering	Handige hulpmiddelen Creëer je toekomst - Participatieve workshop voor het creëren van doelen voor klimaatadaptatie; rollenspel simulaties voor besluitvorming over klimaatverandering; ondersteuning van adaptatiebeslissingen door scenarioplanning; Het Draaiboek versie 5 van TransformAr over het organiseren van een participatieve workshop gebruikt in verschillende regio's en steden in Europa. Goede praktijken en ervaringen Scenario's voor een duurzaam Europa in 2050'-project; participatieve workshops van het EU-project REXUS; workshop over uitdagingen en kansen voor klimaatadaptatie in Copernicus, aardobservatie en het beleidslandschap; het ISWEL-project, in scenarioadaptatieplanning.
Focusgroepen	Burgers	Effectief voor diepgaande discussie voor gedetailleerde verkenning van klimaatrisico's (stap 2), het verzamelen van input over mogelijke adaptatieopties (stap 3) en het verfijnen van selectiecriteria (stap 4).	Het vertegenwoordigt mogelijk niet de standpunten van de bredere gemeenschap	Handige instrumenten EIP-AGRI 46 Focusgroepen; Focusgroep over 'Overgangsplannen voor de beperking van klimaatverandering'. Goede praktijken en ervaringen CREST-focusgroep over de veerkracht van stedelijke infrastructuur bij klimaatverandering in Bordeaux.
Bewustwordingscampagne	Belanghebbenden; burgers	Belangrijk voor het opbouwen van materiaal, het vergroten van het publieke bewustzijn en het bieden van informatie-uitwisseling over klimaatrisico's (stap 2). Het promoten van mogelijke aanpassingsopties (stap 3) en het verkrijgen van draagvlak onder belanghebbenden voor geselecteerde maatregelen (stap 4).	Vereist aanhoudende inspanning om betrokkenheid te behouden	Goede praktijken en ervaringen 'You control Climate', een campagne gelanceerd door de Europese Commissie; publieke bewustzijns campagne 'Nederland leeft met water' (video); Zaragoza Water Saving City programma.
Burgerenquête	Burgers	Het verzamelen van een breed scala aan opvattingen over klimaatrisico's en kwetsbaarheden (stap 2), het peilen van de steun voor aanpassingsopties (stap 3) en het onderbouwen van de selectie van maatregelen (stap 4).	Beperkte diepte van inzichten, mogelijke vooringenomenheid, specifieke gemeenschappen die moeten worden bereikt	Goede praktijken en ervaringen Enquêtes over klimaatperceptie uitgevoerd door lokale overheden, zoals de enquête in het kader van het door de EU gefinancierde IMPETUS-project; de open raadpleging van over de EU-strategie voor aanpassing aan de klimaatverandering Europese Commissie; enquêtes onder burgers in Dresden en Valladolid; de enquête in het kader van het KNOWING EU-project.
Proeftuinen	Belanghebbenden; burgers	Gezamenlijke evaluatie in een reële omgeving van klimaatrisico's en aanpassingsopties (stap 2 en stap 3), en iteratieve verfijning van geselecteerde maatregelen (stap 4).	Complexe installatie, vereist doorlopend beheer	Goede praktijken en ervaringen EuCliPa vereniging voor klimaat en haar laboratoria; proeftuinen voor klimaatadaptatie van het score project; ECO-READY proeftuinen; I-CISK proeftuinen die mensgerichte klimaatdiensten ontwikkelen via actieonderzoek in de hotspots van klimaatverandering in Europa en Afrika.
Hackathons	Belanghebbenden	Het genereren van innovatieve aanpassingsopties (stap 3) en gezamenlijke evaluatie van potentiële maatregelen (stap 4).	Intensieve tijdsbesteding, vereist begeleiding	Goede praktijken en ervaringen Hackathons om klimaattechnologische oplossingen te ontwikkelen, zoals de windeurope hackathon, de klimaathackathon en voor burgers en onderzoekers; het 'EU Sparks for Climate' initiatief organiseert een reeks online hackathons in verschillende landen.
Participatieve multicriteria-analyse	Belanghebbenden	Cruciaal voor het verfijnen, evalueren en selecteren van aanpassingsopties op basis van overeengekomen criteria (stap 4) in een collectief besluitvormingsproces.	Vereist expertise in criteria en analyse	Handige instrumenten De BCNUEJ, participatieve beslissingsondersteuning op basis van meerdere criteria (MCDA).

STAP 5: BELEID EN ACTIES VOOR AANPASSING IMPLEMENTEREN

Hoe deze sectie te lezen:

Begin met het bekijken van de doelstellingen om de noodzaak te begrijpen om belanghebbenden en burgers te betrekken bij stap 5 van de RAST, die gericht is op implementatie. Er worden participatieve activiteiten en praktische instrumenten voorgesteld voor actieve betrokkenheid bij de ontwikkeling van aanpassingsstrategieën, -plannen en begrote uitvoeringsplannen, de identificatie van financieringsbronnen en de uitvoering van aanpassingsmaatregelen.

Doelstellingen van deze sectie:

- Legt uit hoe belanghebbenden uit de publieke, private en derde sector en burgers kunnen worden betrokken bij stap 5 van de RAST.
- Belicht participatieve activiteiten om implementatieplannen te begroten, financieringsbronnen te identificeren en belangrijke publieke en private belanghebbenden te betrekken bij de implementatie van het beleid.
- Biedt instrumenten, methodes en ervaringen voor samenwerking en consensusvorming, participatieve budgettering en reikt andere voorbeelden aan om een gestructureerde dialoog en collectief werk voor succesvolle aanpassingsmaatregelen en -implementatie te bevorderen.

Het betrekken van belanghebbenden en burgers bij de implementatie van beleidsmaatregelen en acties voor klimaatadaptatie is cruciaal om de effectiviteit ervan te garanderen. In deze stap kunt u belanghebbenden en burgers betrekken bij:

- Het begroten van uitvoeringsplannen voor de geselecteerde aanpassingsmaatregelen
- Het identificeren van relevante financierings- en financieringsbronnen,
- Het ontwikkelen van beleidsuitvoeringsplannen.

ACTIEPLANNEN VOOR DE UITVOERING VAN AANPASSINGEN

Bij het ontwikkelen van implementatieplannen is het belangrijk dat je volgende mensen betreft:

- Operationele leidinggevendenden uit de publieke, private of sociale sector die verantwoordelijk of aansprakelijk zijn voor de implementatie ervan
- Deskundigen met specifieke relevante kennis, bijvoorbeeld van normen, specificaties of goede praktijken
- Belanghebbenden en burgers die op de een of andere manier kunnen bijdragen aan de implementatie ervan

Het is ook belangrijk dat je alle burgers informeert die beïnvloed kunnen worden door of baat hebben bij de implementatie van dergelijke plannen.

PARTICIPATIEVE PROCESSEN ONTWIKKELD IN DOOR DE EU GEFINANCIERDE PROJECTEN

Actieplannen voor de uitvoering van de aanpassing, met inbegrip van de noodzakelijke ontwikkeling van de ondersteunende omgeving (zoals wetgeving, regelgeving, beleid, strategieën, plannen of stimulansen), kunnen een proces zijn waarbij diverse deelnemers specifieke kwesties bespreken en overleggen om een inclusieve en gestructureerde dialoog te garanderen. Dit proces kan bestaan uit het faciliteren van geïnformeerde discussies, het bereiken van consensus en het integreren van verschillende perspectieven om ervoor te zorgen dat de resulterende acties en plannen alomvattend zijn en breed gedragen worden. Voor meer inspiratie kunt u voorbeelden bekijken van methodes die zijn ontwikkeld door de door de EU gefinancierde projecten **PHOENIX** en **REAL DEAL**, en van betrokkenheidstools, zoals **de gemeenschapsdialoog**. We stellen ook andere instrumenten voor om de betrokkenheid te vergroten en gezamenlijke besluitvorming te bevorderen, zoals klimaatcampagnes en participatief onderzoek door de gemeenschap.

GROENE PARTICIPATIEVE BEGROTINGEN

Voor de ontwikkeling van begrote uitvoeringsplannen kan stap 5 vergezeld gaan van **groene participatieve budgettering**. Dit werd gedemonstreerd in **Lissabon** en **Barcelona**, waar burgers direct werden betrokken bij de toewijzing van middelen voor klimaatprojecten. Om diverse inzichten en ideeën te verzamelen van belanghebbenden over relevante financierings- en financieringsbronnen voor de implementatie van klimaatadaptatiebeleid, kunt u gebruik maken van participatieve activiteiten (zoals participatieve budgettering, workshops voor belanghebbenden, overlegfora, focusgroepen, participatief buurtonderzoek of openbare bijeenkomsten). Om meer inzicht te krijgen in de opties voor financiering en financiering, introduceert **deze gids** bronnen en instrumenten, zoals subsidies, publiek-private partnerschappen, crowdfunding en filantropische fondsen. De bijdrage van elk van deze opties aan geïnformeerde besluitvorming, wordt daarbij ook toegelicht..

STIMULANSEN

Bij stap 5 kun je samenwerken met bestaande lokale actiegroepen en netwerken (bijvoorbeeld het AdaptLocal-netwerk en -initiatief van **gemeenteraad van Cascais**, Portugal) of het oprichten van dergelijke groepen en netwerken stimuleren als ze nog niet bestaan. Daarnaast kun je bij de implementatie van aanpassingsmaatregelen gebruikmaken van **stimuleringsmaatregelen** zoals milieubeleidsinstrumenten (EPI's) of Nudge (zie bijvoorbeeld het **EU-project Nudge voor energie-efficiëntie**), en ook van microsubsidies, die gedragsverandering kunnen stimuleren en collectieve doelen kunnen ondersteunen (zie tabel 3).

STAP 5:

BELEID EN ACTIES VOOR AANPASSING IMPLEMENTEREN

Tabel 3. Aanbevolen participatieve activiteiten om belanghebbenden en burgers te betrekken bij stap 5: Uitvoeren van adaptatiebeleid en

Participatieve activiteit	Doelgroep	Waarom dit hulpmiddel gebruiken in stap 5?	Overwegingen	Voorbeelden van nuttige instrumenten en goede praktijken en ervaringen
Groen participatief budget	Burgers	Gezamenlijke besluitvorming over de toewijzing van budgetten door burgers erbij te betrekken om ervoor te zorgen dat fondsen worden gebruikt voor aanpassingsmaatregelen. Het helpt bij het prioriteren van acties op basis van de behoeften van de gemeenschap en contextuele aspecten.	Complexiteit in budgettering en financieel beheer	Handige hulpmiddelen Participatory Budgeting Theory of Change als hulpmiddel om veranderingen te begrijpen. Goede praktijken en ervaringen Ervaringen met groene participatieve begroting uit Schotland , in Lissabon , in Barcelona .
Klimaat-lobbycampagne	Belanghebbenden; Burgers	Pleiten voor de integratie van aanpassingsplannen in breder beleid, voor bewustmaking en politieke steun voor aanpassingsmaatregelen.	Vereist sterke communicatiestrategieën	Handige instrumenten Beschrijving van strategieën voor belangenbehartiging in Climate-ADAPT . Goede praktijken en ervaringen Top Klimaatkans Europa 2024 Wallonië. Europees Transparantieregister - Europees Parlement.
Stimulansen	Belanghebbenden; Burgers	Stimulansen implementeren om gedragsverandering aan te moedigen en belanghebbenden en burgers te motiveren en te betrekken bij de implementatie en goedkeuring van aanpassingsmaatregelen.	Heeft effectieve monitoring en evaluatie nodig	Handige instrumenten De beschrijving van economische prikkels voor gedragsverandering in Climate-ADAPT . WEATHER -project met FP7-financiering en stimulansen voor aanpassing van het vervoer en hun mogelijke impact. Overzicht van economische instrumenten in het EU-project EPI-Water .
Openbare vergaderingen	Belanghebbenden; Burgers	Deel informatie over aanpassingsplannen en verzamel collectieve input voor de besluitvorming. Dit zorgt voor transparantie en een brede betrokkenheid van de gemeenschap.	Potentieel lage opkomst, vereist goede facilitering	Goede praktijken en ervaringen Plenaire zitting van de gemeenteraad van Benidorm voor het klimaatadaptatieplan Openbaar Wereld Economisch Forum: weforum . De federale stad Bonn organiseert in samenwerking met ICLEI Daring Cities, een wereldwijd forum dat stedelijke leiders en besluitvormers in staat stelt om de klimaatcrisis aan te pakken.
Op de gemeenschap gebaseerd participatief onderzoek (CBPR)	Burgers	Betreke burgers bij een gezamenlijke analyse van aanpassingsmaatregelen en ondersteun wederzijds leren door beter geïnformeerde en geaccepteerde aanpassingsmaatregelen te ontwikkelen.	Vereist sterke samenwerking binnen de gemeenschap	Handige instrumenten Toolbox van de Universiteit van Girona inclusief CBPR . CBPR van Zweeds Internationaal Centrum voor lokale democratie .
Lokale klimaatactiegroep	Burgers	Schakel lokale klimaatactiegroepen in om gemeenschappen te betrekken en wederzijds leren te vergemakkelijken. Dit ondersteunt de ontwikkeling en implementatie van lokale aanpassingsstrategieën.	Blijvende motivatie en coördinatie nodig	Handige instrumenten Lokale klimaatactiegroep .
Publiek-private partnerschappen (PPP's)	Belanghebbenden	Partnerschappen tussen overheden, lokale autoriteiten en bedrijven om projecten voor klimaatadaptatie te cofinancieren en uit te voeren.	Gedeelde financiering en expertise. Risico van complexe onderhandelingen.	Goede praktijken en ervaring Thames Barrier (VK) met een samenwerkingsverband om Londen te beschermen tegen overstromingen door de getijden.

STAP 6: MONITOREN, EVALUEREN EN LEREN

Hoe deze sectie te lezen:

Begin met het doornemen van de doelstellingen die gericht zijn op het betrekken van belanghebbenden en burgers tijdens stap 6 van de RAST, die betrekking heeft op het monitoren en evalueren van de implementatie van klimaatadaptatieplannen. Dit hoofdstuk bevat instrumenten en succesvolle en krachtige projecten die publieke betrokkenheid, co-creatie, wederzijds leren en ondersteuning van monitoring kunnen stimuleren.

Doelstellingen van deze sectie:

- Leg uit hoe belanghebbenden uit de publieke, private en sociale sector en burgers kunnen worden betrokken bij stap 6 van de RAST.
- Begrijp hoe je processen, outputs en resultaten kunt monitoren en hoe je uitdagingen aanpakt met betrekking tot tijdschema's en de moeilijkheid om resultaten toe te wijzen aan specifieke acties..
- Benadruk instrumenten om betrokkenheid, wederzijds leren en ondersteuning voor monitoringinspanningen te bevorderen.
- Geef voorbeelden van succesvolle projecten die laten zien dat het publiek betrokken is bij het beoordelen van de voortgang, het verminderen van kwetsbaarheden en het waarborgen van de betrokkenheid en gegevenskwaliteit op de lange termijn.

BELANGHEBBENDEN EN BURGERS BETREKKEN BIJ HET MONITOREN EN EVALUEREN VAN KLIMAATADAPTATIE

Door belanghebbenden en burgers bij deze stap te betrekken, ontstaat wederzijds begrip over de voortgang van het aanpassingsproces, wordt samenwerking bevorderd, vertrouwen versterkt en actieve deelname aan het verfijnen en uitvoeren van klimaataanpassingsstrategieën gestimuleerd. Deze betrokkenheid zorgt ervoor dat de monitoring inclusief en transparant is en inspeelt op veranderende klimaatrisico's.

Hoe belanghebbenden en burgers betrekken bij Monitoring, Evaluatie en Leren:

- Gezamenlijke monitoring aanmoedigen: Overheden, de privésector en maatschappelijke organisaties kunnen samenwerken om de vooruitgang op te volgen en de aanpassingsresultaten te meten. Het is belangrijk om duidelijke rollen te definiëren (wie rapporteert welke gegevens, hoe vaak, enz.)
- Faciliteer het delen van gegevens en leernetwerken: Je kunt dit doen door processen en platforms op te zetten voor het delen van inzichten, beste praktijken en geleerde lessen tussen verschillende sectoren en gemeenschappen om de klimaatbestendigheid te versterken.
- Gebruik participatieve evaluatiemethoden: Belanghebbenden en burgers kunnen betrokken worden bij het evalueren van de effectiviteit door middel van gestructureerde feedbacksessies, participatieve beoordelingen of een verhalenmethode die kwalitatieve inzichten vastlegt.

BURGERWETENSCHAP

Burgerwetenschap biedt een belangrijke aanpak voor stap 6 om het publiek te betrekken bij het volgen van klimaatgerelateerde variabelen (ook relevant in stap 2), het bijdragen van real-time gegevens en het versterken van de samenwerking tussen autoriteiten en gemeenschappen. Het betrekken van burgers bevordert wederzijds leren, gezamenlijke analyse en verbetert het publieke bewustzijn van klimaatrisico's en de effectiviteit van geïmplementeerde oplossingen.

Hoe burgers betrekken bij het monitoren van klimaatadaptatie:

- Definieer zinvolle participatierollen en geef duidelijke richtlijnen over hoe burgers kunnen bijdragen (bijv. temperatuur bijhouden, overstromingsniveaus rapporteren, klimaateffecten op biodiversiteit identificeren).
- Zorg voor gegevenskwaliteit en consistentie met de methodologie van burgerwetenschap, met trainingssessies, toegankelijke instrumenten en validatiemechanismen om betrouwbare bijdragen te helpen onderhouden.
- Houd de betrokkenheid op lange termijn in stand door gebruik te maken van mechanismen om resultaten te delen en feedback te krijgen over hoe burgergegevens het beleid informeren en de participatie op lange termijn verbeteren.

Voorbeelden van burgerwetenschappelijke initiatieven zijn het **ScienceUs-project**, de EU **NEWSERA** co-creatielabs, het **Hackair**-project over luchtkwaliteit, het **EU-project AGORA** en de toepassing van burgerwetenschap, en de **European Citizen Science Association (ECSA)**, die middelen ter beschikking stelt en participatieve monitoringprojecten onder de aandacht brengt.

BETROKKENHEID VAN DE PARTICULIERE SECTOR BIJ MONITORING EN EVALUATIE

Bedrijven spelen een cruciale rol in het opsporen van klimaatrisico's, het evalueren van de impact van aanpassingsmaatregelen en het integreren van veerkracht in hun bedrijfsvoering. De privésector bij deze stap betrekken kan innovatie bevorderen, investeringskansen creëren en de publiek-private samenwerking versterken.

Hoe bedrijven betrekken bij monitoring, evaluatie en leren:

- Enquêtes en feedbackmechanismen: Lokale overheden, brancheorganisaties of multistakeholderinitiatieven kunnen gezamenlijk enquêtes ontwerpen om de aanpassingsmaatregelen van de particuliere sector te beoordelen, hiaten op te sporen en de voortgang in de tijd te volgen. Oostenrijk heeft bijvoorbeeld **enquêtes** gebruikt om de inspanningen voor risicobeperking bij overstromingen te evalueren en zo inzicht te krijgen in de bijdragen van de particuliere sector en mogelijke verbeterpunten.
- Het gezamenlijk ontwikkelen van monitoringdashboards: Multistakeholder digitale platforms kunnen gezamenlijk ontworpen worden om klimaatrisico's, aanpassingsvoortgang en sectorspecifieke kwetsbaarheden te visualiseren. In Italië hebben stroomgebiedautoriteiten **dashboards** voor overstromingsrisico's ontwikkeld om verzekeraars, ontwikkelaars en beleidsmakers te betrekken bij proactief risicobeheer.
- Stimuleren van adaptieve bedrijfsstrategieën: Bedrijven kunnen deelnemen aan peer-learninggroepen, sectorale dialogen of innovatielabs om hun aanpassingsstrategieën aan te passen aan evoluerende risico's en om van elkaars ervaringen te leren.

■ Publications Office
of the European Union

Meer informatie:

Aanpassing aan klimaatverandering -
Europese Commissie (europa.eu)

EU-missie voor aanpassing aan
klimaatverandering (europa.eu)

Missieplatform [https://futurium.
ec.europa.eu/en/eu-mission-
adaptation-community/](https://futurium.ec.europa.eu/en/eu-mission-adaptation-community/)

#EUmissions

#HorizonEU

#MissionClimateAdaptation